

Oponentský posudek diplomové práce Kláry Kacetlové „Jurij Lotman – Sémiotika kultury a pojem textu“

Předložená diplomová práce spadá do kategorie prací výrazně užitečných pro obor. Tím, že nabízí dobré, a tudíž pro odbornou veřejnost relevantní překlady osmi odborných statí Jurije Lotmana (a patřičný výkladový komentář k nim), nevznikla diplomová práce, která má „pouze“ prokázat schopnost diplomanta(-tky) obhájit a získat vysokoskolský magisterský diplom, ale vznikl text, který je odborné veřejnosti užitečný právě v tom, že již toto „máme uděláno“, že lze podstatné Lotmanovy práce česky číst. Z tohoto hlediska není o zadání a smysluplnosti realizované diplomové práce žádného sporu a já jsem diplomantce vděčný, že právě takovouto diplomovou práci předložila.

Ocenění hodné je i rozvržení celého úkolu: Kromě překladů (cca 75 stran textu) práci doprovází i úvod, představující kontext Tartusko-moskevské školy a Lotmanovu pozici v něm, a Komentář k překladu, který řeší problematiku jazykového a kulturního transferu daných textů z ruštiny do češtiny, a tudíž i do české literárněvědné a sémiotické terminologie. Obě výkladové části jsou pojednány velice solidně, se znalostí i využitím řady sekundárních ruských či českých odborných zdrojů, ale i se schopností zaměřit se ve výkladu na aspekty a jevy vydatné, které přeložené texty situují do produktivních interpretačních kontextů. A v řadě neposlední působí velice solidně, mohu-li to jako nerusista posoudit, i hlavní část práce, tedy překlad oněch osmi Lotmanových studií. Při jeho četbě jsem nenarazil na pasáže, z nichž by trčelo neoborné terminologické provedení nebo stylové prohřešky. Oceňuji i ochotu dohledávat znění českých existujících překladů pro citáty z beletrie, které Lotman ve svých studiích používá, stejně jako pečlivě vyvedený aparát bibliografický a vysvětlivkový, který je přiřazen na závěr kapitoly Komentář k překladu.

Z hlediska realizace daného úkolu pár dílčích výhrad mám:

1) Uvovovací kapitola Tartuská škola a Jurij Lotman. Celkově jde o přehledový, dobře napsaný text, v němž je užitečné i množství dílčích citací ze zdrojů, které o dané škole již byly vytvořeny. Výsledný obrázek je plastický a zřetelný. Rozsahově ~~dobrý~~, ale podstatné selhání však spatřuji tam, kde autorka v pasáži o zrodu sémiotiky jako disciplíny (s. 10) charakterizuje pojetí Charlese S. Peirce. Nevím – a z dikce nejsem schopen rozhodnout – zda jde o její pojetí, nebo zda pouze přejímá možný výklad členů tartuské školy, ale ať už je tomu tak či onak, nelze prostě říci, že Peirce „zkoumá jednotlivé znaky jako uzavřené, hotové jednotky. dělí je podle vztahu k označovanému předmětu na ikony [...]“ (s. 10). Přece Peirceův klíčový pojem *Interpretant* brání jakékoli výsledné uzavřenosti a hotovosti; taktéž

jeho dělení znaků není koncipována na základě „vztahu k označovanému předmětu“ (s. 10), ale na základě vztahu k *Objektu* – nechci zabíhat do detailů jeho vymezení, jen upozorňuji, že zde má Peirce na mysli něco složitějšího, než formulace „označovaný předmět“ evokuje.

2) Úsečnost. Jisté partie práce působí tak, jako by se autorce ani příliš psát nechtělo. Trpí-li řada diplomek zbytečným rozváděním již naformulovaných idejí, jejichž další verbalizace už stejně na nic dalšího nevydá, působí tato práce jako opačný extrém a čtenář-oponent si občas říká: Proč to nerozvine, proč ještě něco nepřidá. Výrazně vyhoceným příkladem budiž třeba závěr Úvodu: „V angličtině jsou pak dostupné překlady i odborná literatura zejména z Michiganské univerzity v Ann Arbor.“ (s. 8). Že je Michigan University v Ann Arbor, to vím i tak, ale rád bych tady naopak viděl i odkaz a výčet takových příkladů a odborné literatury. Bez nich je ta věta zcela vágní a neříká nic. Obdobně úsečně a z hlediska argumentačního i překvapivě (jaksi znenadáni) skončí celá úvodní analytická kapitola

3) Stylizace textu. Výkladový styl je zcela adekvátní – dikce je zřetelná, a přitom vykládanou problematiku ani nezbanáľňuje, ani ji naopak netabaluje do zaumných formulací. Jediná výtka zde se týká opakovaného výskytu větných¹ vsuvek v závorkách. Taková připodotknutí patří do poznámky pod čáru, kterou není třeba využívat toliko pro bibliografické odkazy k citovaným pramenům. Tyto výkladové závorky v hlavním textu ruší plynulost jeho čtení a čtenáře nutí neustále se rozhlížet, zda jsem ještě v závorce, či už mimo. S tím souvisí i další drobný, ale rušivý a podivný rys diplomantčina odborného psaní: Zakončit citát tečkou a citátový zdroj pak ponechat syntakticky povlávat ve větném vzduchoprázdnu: Např.: „, [...] jak pronikavě psal E. T. A. Hoffmann v předmluvě k *Životním názorům kocoura Moura*) se může stát významovým.“ (*O podstatě a struktuře pojmu „umělecká literatura“*) Pro spojení [...] (s. 24). Zde přece patří tečka na za závorku, byť i originál citátu zde tečkou končí – prostě tu tečku už necituji a udělám si svoji až tam, kde to potřebuji.

4) Soupis literatury na závěr. Celkově pečlivě provedený, ale opět s jedním výrazným prohřeškem. I sborníky a kolektivní projekty typu slovníků mají své editory či jiné tvůrce, které je na místě personalizovat. Proto se nemá psát *Lexikon teorie literatury a kultury*, ale Nünning, Ansgar, ed.: *Lexikon teorie literatury a kultury* (atd.), a proto daná položka nepatří pod L, nýbrž pod N. Totéž se týká *Sborníku filmové teorie 2* či rozhovoru s J. M. Lotmanem ze *Slova a smyslu*. I ten přece někdo vedl, a ten má být evidován jako strůjce a tvůrce. Taktéž

¹ Někdy dokonce i ve formě rozsáhlého souvětí.

netuším, proč v bibliografickém údaji o knize dělí všechny oddíly stereotypně čárkou a nevyužívá standardní oddělení titulu díla tečkou, uvedení překladatele závorkou apod.

Celkově lze konstatovat, že Klára Kacetlová odvedla záslužnou práci tím, že českému čtenáři zprostředkovala překlad zásadních statí Jurije Lotmana, který opatřila adekvátním a funkčním komentářem z hlediska literárněhistorického i překladového. Jde o výkon, kterým Klára Kacetlová dostatečně stvrzuje své literárněvědné vzdělání. Byť práce trpí několika drobnými nedostatky, zmíněnými výše, navrhuji hodnotit tuto diplomovou práci známkou **výborně**.

V Praze dne 25. 1. 2010

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.